

Nem oda Buda!

Írta: BEVILAQUA BORSODY BELA dr.

(Copyright by Budai Krónika.)

Mindenki ismeri a „Nem oda, Buda!” szólást, illetőleg szállóigét, de tudomásom szerint ezt el- eddig még senki nem írta meg, mi ennek a magyarázata, illetőleg tulajdonképpeni értelme. Mai használata valami olyasmit jelent, mint a „Nem addig a!”, vagyis „Nem úgy van az, amint kend gondolja!”. Valami dacoló tagadást fejez ki, amit olyankor mondunk, amikor valamit tagadunk és azzal szemben valami homlok- egyenest ellenkezőt igenlünk.

Mindez azonban csak a mai szó- láshasználatra, nem pedig annak eredeti értelmére vonatkozik. Ezt az alábbiakban kíséreljük meg.

A szólások analizésére legjobb módszer, ha legelőször is a szó- lás fizikai, akusztikai, hallott hang- testét vesszük elemzés alá.

Nem oda Buda! — itt egy betű- ismétlő, hangismétlő alliteráció csendül fel, az „oda” és a „Buda” szó „d” hangja. Oda — Buda: rit- musos hangismétlődést jelent, te- hát ebben a két szóban, ezek ki- csendülő kiemelkedésében kell ke- resnünk a magyarázatot.

Ezután elemezzük a két szót:

Oda: ez magyarul irányt jelölő helyhatározó szó. Am jelent-e va- lamit más nyelven? Igen. Törökül annyi, mint: szoba.

Mit jelent a Buda szó? Ha el- tekintünk a szláv „Voda”, azaz „Víz” magyarázattól, akkor meg- marad a szó ama hasonlóságbeli magyarázata, mely szerint Buda németül valami házikó, valami Bódé — ez a szó a német Buda magyarosítottja — házikóalakú építmény, kemence, vagyis néme-

tül Ofen. Bude annyi, mint Ofen. Buda nevé, a Pest kemence nevé, Bude és Ofen névvel jelezve, a Buda-Bude szavak Ofen-re tordi- tásával fejezte ki a budai nemet- ség.

Íz régi és ismert magyarázata az Ofen szó keletkezésének.

Igen ám, de Buda a neve a Haj- dúságon is, az Alföldön is a Bó- dénak, ami megint csak szoba, építmény, házikó jelentésű.

Már most ha Oda törökül any- nyi, mint szoba és bódé, azaz al- földiesen Bóde, azaz Buda, azon- nal értelmet nyer a szólás. Azt a törökkori értelmet nyeri, hogy hallod-e te török, ne törökül szólj itt Budavárában, ha az neked hó- dolt is! Ne kotyogj itt törökül, ne mondjál te Odá-t, szoba helyett, mondjad azt magyarul Bódét je- lentő Budának!

Azaz: Hej te török, nem Oda az, hanem Buda! Nem törökül Oda, hanem magyarul Buda!

Ami mögött ott van az a gondo- la is, szójátékkal a Buda szó ket- tős értelmével, kétértelműségével, hogy töröknek Oda, magyarnak Buda, vagyis hogy Budavára nem török, hanem magyar.

Ha ez így van, akkor 1541 és 1686 között keletkezett a szólás, amit így kellene írásjellel ellátni: „Nem Oda: Buda!”, vagyis „Ne mondjál Odát, hanem mondjál Budát!”. Vagyis: „Nem Oda a Buda!”

Addig, míg valaki ennél jobb magyarázatot nem tud, higyük el, hogy ez a magyarázat. Ha nem így van, tévedtünk, ami tudva- lévően emberi dolog.

